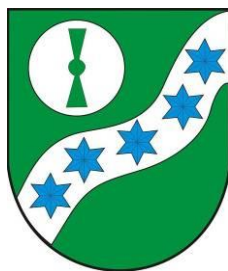

OBECNÍ KAPLE SV. JANA NEPOMUCKÉHO

NEMOJANY

Od chvíle, kdy obec Nemojany postavila kapli sv. Jana Nepomuckého, uplynulo již více než jedno a půl století. Nemojany v té době – ve srovnání s dnešními – byly docela malou vesnicí; jejich obytná zástavba tehdy představovala přibližně čtvrtinu zástavby současné. Domky, obklopené zahradami, se rozkládaly v dolní části vsi: v Brance, při cestě do Tučap a podél hlavní silnice. Ve směru na Habrovany obec končila nedaleko od můstku přes Rakovec, směrem k Lulči pak blízko odbočky do Račic. Železniční dráha sem ještě nevedla, spojení se vzdálenějšími místy umožňovala blízká „císařská“ silnice, u níž v katastru Nemojan již více než jedno století nabízel své služby zájezdní hostinec „Na Jezovitské“. Obec tehdy ještě neměla vlastní školu, byla přiškolená do Lulče. Na potoce Rakovci se blízko hranice s Pístovicemi nacházela hráz menšího rybníka a budovy valchy, níže po proudu pak pracovaly tři nemojanské mlýny: Hranáč, Chobotský a přímo ve vsi třetí – Nenutilův, dnes známý jako Klevetův podle svého posledního majitele. Psal se rok 1855 a právě v něm se začala historie místní kaple.

Zápis faráře Antonína Šubrtů z r. 1855 v Kronice lulečské farnosti podává o postavení kaple tuto stručnou zprávu: „*V tomto roce byly posvěceny nové kříže: a) na hřbitově, b) ve vsi Luleč, c) ve vsi Nemojany. Nemojanští postavili novou kapli ke cti sv. Jana Nepomuckého, kterou 4. listopadu 1855 posvětil veledůstojný pan děkan Ferdinand Friebe.*“

Bližší podrobnosti o této události obsahuje zápis objevený v samotné kapli na jaře r. 1991, když se opravoval oltář. Při jeho demolici byla nalezena plechová krabice, která obsahovala několik téměř zničených fotografií, pět medailonků a částečně poškozenou listinu s datem 11. dubna 1882, kterou sepsal tehdejší nemojanský učitel František Navrátil. Z dokumentu se dozvídáme, že před r. 1855 býval na místě kaple dřevěný kříž; v prosinci (pravděpodobně 1854, zde je text porušen) se strhl silný vítr, při němž byl kříž povalen a zlomen. Nemojanský mlynář Josef Nenutil z čp. 37 se svou ženou Annou pak dali postavit nový kříž – železný s kamenným podstavcem; k jeho posvěcení došlo 7. října 1855.¹ V r. 1855 se v kraji šířila nákaza cholery, Nemojanům se však vyhnula.² Jako výraz díků za ochranu pak obec postavila malou kapli, zasvěcenou sv. Janu Nepomuckému, „...v jehožto Dědictví značná část obyvatelů co údů zanešená byla...“³ V kapli se od té doby často konaly mše svaté.

Druhá část listiny se týká rozšíření kaple v r. 1882. Čteme zde: „*Poněvač v posledních létech, a sice r. 1875 v Nemojanech samostatná škola vystavěná a posvěcená byla a z té příčiny dítky do Luleče do kostela více nešli, umínil sobě děkan a farář Lulecký, vida že pro 80 dítek kaplička malá jest, aby kapli rozšířil a tak možné to učinil, aby každou středu, když on školu, co katecheta navštěvuje, sloužil tam mši svatou, které dítky i dospělí mohou přítomni býti a ve zpěvu se cvičiti.*“ Na přístavbu kaple odkázal František Kramář (čp. 11) 200 zl., zemřelý Tomáš Kolečka (čp. 5) daroval 50 zl., přispěli také duchovní pocházející z Nemojan i další dobrodinci, kteří zajistili dovoz materiálu. Celkové náklady na dostavbu činily 800 zl. Posvěcení, které vykonal dne 11. dubna 1882 místní farář Antonín Šbrt, byli přítomni biskup Netík, prefekt biskupského semináře v Brně p. Antonín Adamec, lulečský kaplan Jan Mrázek aj. Po vysvěcení měl p. A. Adamec venku kázání a poté farář sloužil zpívanou mši svatou.

Během 20. stol. v kapli postupně proběhly některé dílčí úpravy i důkladnější opravy. V r. 1912 se z podnětu lulečského faráře Ladislava Zavadila uskutečnila oprava varhan, které byly již asi deset let pokazené. Farář tehdy obci slíbil příspěvek 100 K z kostelní renty; obec na jeho návrh přistoupila a varhanář Jan Zachystal z Třebíče nástroj během čtyř týdnů

¹ Dle zápisu ve farní kronice téhož roku Nenutilovi poskytli dary i kostelu sv. Isidora v Lulči: J. Nenutil koupil monstranci z čínského stříbra za 120 zl., jeho žena dala pozlatit tabernákl, koupila velum, mantilu na ciborium, antependium aj.

² Zápis ve farní kronice udává, že epidemie cholery se šířila od července do října a postihla zvláště Rostěnice a Zvonovice.

³ „Dědictví sv. Jana Nepomuckého“ byl spolek, na jehož zřízení složil v r. 1830 kněz A. Hanikýř, působící v Klokotech u Tábora, základní jistinu 1 000 zl. Po stvrzení stanov byla správa Dědictví svěřena členu svatovítské kapituly V. M. Pešínovi. Spolek vydával levné české knihy s obsahem věroučným, biblickým, historickým, poučným i zábavným. Vstupní poplatek pro členy byl 10 zl.

důkladně opravil. Dne 18. srpna pak byly varhany za účasti celé vesnice s obecním zastupitelstvem v čele posvěceny.

Léta 1. světové války těžce dolehla na život celé země. V jejím průběhu byl nařízen sběr barevných kovů pro zbrojní průmysl. Sepisovaly a odevzdávaly se měděné kotle, hmoždíře a také zvony – zvonovina byla v době válek vždy obzvláště žádanou surovinou. Tehdy musel být snesen a odevzdán i zvonek ze zdejší kaple. Nový zvon se pak obecní výbor rozhodl pořídit v r. 1936. Mezi věřícími byla provedena sbírka; vynesla 2 120 Kč, na úrocích a darech přibýlo 452 Kč. Nový zvon stál 2 289 Kč, zavěšení pak 78,50 Kč. Na jeho krku byl nápis „Ulil R. Manoušek v Brně 1931“, na plášti nápis „Jan Nepomucký“ a reliéf sv. Jana Nepomuckého.⁴ Kaple byla tehdy nově omítnuta a 17. května 1937 byl zvon posvěcen. Kmotrami byly pí. Josefa Straškrabová a pí. Františka Přikrylová z čp. 20.

V říjnu r. 1937 zemřel nemojanský rolník Antonín Křivý z čp. 83. Před svou smrtí dal lulečskému faráři Václavu Navrátilovi spořitelní knížku s 11 000 Kč na pořízení oltáře a sochy sv. Antonína Paduánského do kaple, na fundální mši, modlitby a udržování hrobu. V r. 1938 byl pak z jeho odkazu místo starého shnilého oltáře pořízen dle návrhu Památkového úřadu oltář nový, dále socha, barevné výplně oken do presbytáře s obrazy sv. Václava a sv. Ludmily a také opraveny varhany. Svěcení vykonal dne 22. května 1938 nemojanský rodák Msgre. František Adamec, arcikněz a farář v Brně-Bystrci, kázání měl František Votava, farář v Pozořicích, asistoval katecheta František Skoták.

V září r. 1939 život ve státě znovu ochromila světová válka. Zbrojní průmysl opět požadoval přísun surovin na výrobu zbraní. Na jaře 1942 německé úřady nařídily sběr železa a barevných kovů. Nemojanští rolníci museli odevzdat 25 q železa, sběru podléhaly i zvony z kostelů a kaplí. Do farní kroniky tehdy farář V. Navrátil napsal: „*Svěcené zvony – na děla – jaká to ironie, co má sloužit k oslavě Boží – slouží k vraždění.*“ 25. března 1942 musel být sňat i zvonek z nemojanské kaple. Toho dne se jím naposled za poledne po celou hodinu vyzvánělo. Konec 2. světové války přinesl kapli ještě jednu ztrátu: po osvobození dovnitř vnikli vojáci a poškodili varhany do té míry, že se už nedaly opravit.

Téměř třicet let po válce byly za faráře Václava Kryštofa Nečase zahájeny rozsáhlé vnější i vnitřní opravy celé stavby. Práce prováděl Okresní stavební podnik Vyškov, náklady hradil místní národní výbor, prací i finančně se podíleli rovněž věřící. Na konci června 1972 bylo kolem kaple postaveno lešení a začalo otloukání staré omítky, při němž obětavě pracovaly i ženy. Koncem října pak následovaly pokrývačské a klempířské práce. Stará střešní krytina byla vyměněna za novou bobrovku, kterou se faráři podařilo sehnat v Hodoníně. Na jaře r. 1973 byla v kapli instalována elektřina – do té doby se tu svítilo svíčkami. Začátkem července bylo konečně vydáno povolení na provedení fasády. Ve dnech 9.–21. července byla kaple omítnuta; pracovalo zde tehdy pět zedníků, jimž pomáhali dobrovolníci z řad občanů. V r. 1974 se uskutečnily úpravy interiéru: byla položena nová dlažba, odstraněn masivní dřevěný oltář a ponechán pouze původní oltář zděný, kaple byla vymalována a pořízeny (zapůjčeny) čtyři lavice z Konice u Znojma. Celá kaple byla obložena okulitem. V květnu 1974 v neděli po sv. Janu Nepomuckém mohly být znovu zahájeny bohoslužby.

Svou dnešní podobu kaple dostala v průběhu posledních dvaceti let. V září r. 1989 věřící opravili zdi i fasádu a stará střešní krytina byla vyměněna za plechovou – hliníkovou. Náklady činily 25 000 Kčs. Po r. 1990 pak obec přistoupila k dalším důkladným opravám. Na jaře r. 1991 byla provedena oprava oltáře, při níž byl nalezen již zmíněný dokument z r. 1882. Pan Stanislav Kramář tehdy pořídit jeho opis. Koncem 90. let minulého století zrekonstruovala firma Šilhánek Tučapy ve spolupráci s firmou Kramář Nemojany dřevěné lavice. Lavice byly opraveny a rozděleny na dvě části, takže středem kaple směrem k oltáři vznikla ulička. Obec tehdy také dala zhotovit sochu sv. Jana Nepomuckého. V r. 2000 proběhla generální oprava stavby, byly pořízeny rovněž nové dřevěné schody, skříňka

⁴ Popis zvonu je uveden v soupisu zvonů, který v r. 1942 sestavil prof. Vojtěch Procházka.

a upraveno okolí. V r. 2006 pak byla odstraněna vlhkost zdiva a kaple byla nově omítnuta. V r. 2010 dala obec vstupní dveře opatřit kovovou mříží.

Nemojanská kaple sv. Jana Nepomuckého je orientována ve směru JZ – SV; vstupní prostor je na severovýchodní straně. Vlevo od něj se nachází kříž z r. 1855. Ve věžičce kaple visí prostý litinový zvon bez nápisu a ozdob. Vnitřní výzdoba je poměrně jednoduchá: před lavicemi vidíme vlevo na zdi obraz sv. Jana Nepomuckého, vpravo stojí sádrová socha P. Marie. V presbytáři je na čelní zdi za oltářem kříž, po pravé straně oltáře je na podstavci umístěna socha sv. Jana Nepomuckého. Vitráže v oknech kněžiště představují sv. Václava a sv. Ludmilu. Výzdobu doplňují soška a plastika andělíčků. Nad vstupními dveřmi se nachází kůr, na němž jsou nefunkční varhany a staré, dnes již rovněž nefunkční harmonium, jehož koupi od bývalého lulečského varhaníka pana Šafaříka před léty financoval pan Josef Bezroh.

Není náhoda, že současný obecní znak nese pět hvězdiček – jeden z atributů sv. Jana Nepomuckého. Kaple, za jejíhož patrona byl zvolen, je dědictvím po předchozích generacích a má své místo v uplynulých 150 letech života obce. Zvuk jejího zvonu zněl při bohoslužbách, smutně se ozýval při úmrtí některého z obyvatel, ještě do r. 1970 ho díky panu Adlerovi (čp. 7) pravidelně každý den bývalo slyšet ráno, v poledne i večer. Přibližně do konce 60. let minulého století se zde v květnu ke svátku Jana Nepomuckého konala velká dopolední mše, na kterou přicházeli i věřící z Lulče a Tučap. Zhruba do r. 1950 pak odpoledne bývalo zvykem v průvodu obejít kříže ve vsi i v okolí a v modlitbě poděkovat i poprosit za ochranu a požehnání. Až do dnešní doby se tu – stejně jako po všechna předchozí léta – od května do podzimu jednou týdně konají večerní bohoslužby. Dopolední bohoslužbou v kapli byla dne 10. září 2011 zahájena i oslava 870 let od první písemné zmínky o Nemojanech.

V roce 2012, kdy uplynulo již 130 let od chvíle, co byla kaple rozšířena a 11. 4. 1882 znovu posvěcena, uložilo obecní zastupitelstvo v prosinci do oltáře na památku pro příští generace spolu s medailonky z r. 1882, kopií listiny z r. 1882 a jejím přepisem i zprávu o kapli za léta 1912–2011.

SV. JAN NEPOMUCKÝ

* kolem r. 1345 v Pomuku (dnešní Nepomuk) + 20. 3. 1393 v Praze

Blahořečen 31. 5. 1721

Svatořečen 20. 3. 1729

Po studiích působil v Praze jako veřejný notář císařské kanceláře a tajemník arcibiskupa Jana Očka z Vlašimi, poté od r. 1373 jako notář církevního soudu. V r. 1379 se stal oltářníkem ve Vlašimské kapli svatovítské katedrály a téhož roku byl vysvěcen na kněze. V r. 1380 byl ustanoven farářem u sv. Havla na St. Městě pražském. R. 1381 se stal bakalářem na právnické fakultě pražské univerzity, v letech 1383–1387 absolvoval právnická studia na padovské univerzitě a získal titul doktora práv. Po návratu jej arcibiskup Jan z Jenštejna ustanovil kanovníkem nejprve u sv. Jiljí a v r. 1389 kanovníkem vyšehradským. Téhož roku se stal generálním vikářem a představeným církevního soudu. R. 1390 byl jmenován žateckým arcijáhmem, jakožto arcijáhen byl zároveň čestným členem kapituly svatovítské.

Mezi králem Václavem IV. a arcibiskupem Janem z Jenštejna tehdy už delší dobu panovaly napjaté vztahy, jejichž podstatou byla snaha krále omezovat moc církve. Napětí vyvrcholilo r. 1393, kdy Jan Nepomucký jakožto generální vikář potvrdil volbu nového opata kladubského opatství. Václav IV., který měl s opatstvím své záměry, dal v hněvu 20. 3. 1393 Jana Nepomuckého a další tři členy arcibiskupovy družiny zajmout a podrobit je mučení. Tři ze zajatých byli propuštěni pod podmínkou, že nic neprozradí o způsobu výslechu, tělo k smrti zmučeného Jana Nepomuckého bylo téhož dne svrženo do Vltavy. Bezprostřední příčinou Janova umučení bylo hájení práv církve. Literatura 15. století a století následujících

zaznamenává i další příčinu – nevyzrazení zpovědního tajemství první manželky krále Václava IV. Tento důvod Janovy mučednické smrti byl pak v 18. stol. uveden i při jeho svatořečení.

Prameny a literatura:

Listina z r. 1882 nalezená dne 4. 5. 1991 v kapli sv. Jana Nepomuckého

Kronika lulečské farnosti

Kronika obce Nemojany

HAVEL, Alois: *Pravda o sv. Janu Nepomuckém*, Hradec Králové 1925, nakladatelství Adalbertinum. „Časových úvah“ sv. 299

PROCHÁZKA, Vojtěch: Soupis zvonů na Vyškovsku (v: Vojtěch Procházka, *Zprávy Muzea Vyškovska*, číslo 83, listopad 1970)

Ottův slovník naučný (heslo „Dědictví“)

V textu byly dále použity informace Obecního úřadu Nemojany a informace nemojanských občanů L. Bestrové, V. Hüblové, L. Chromé, H. Pelikánové a S. Kramáře.

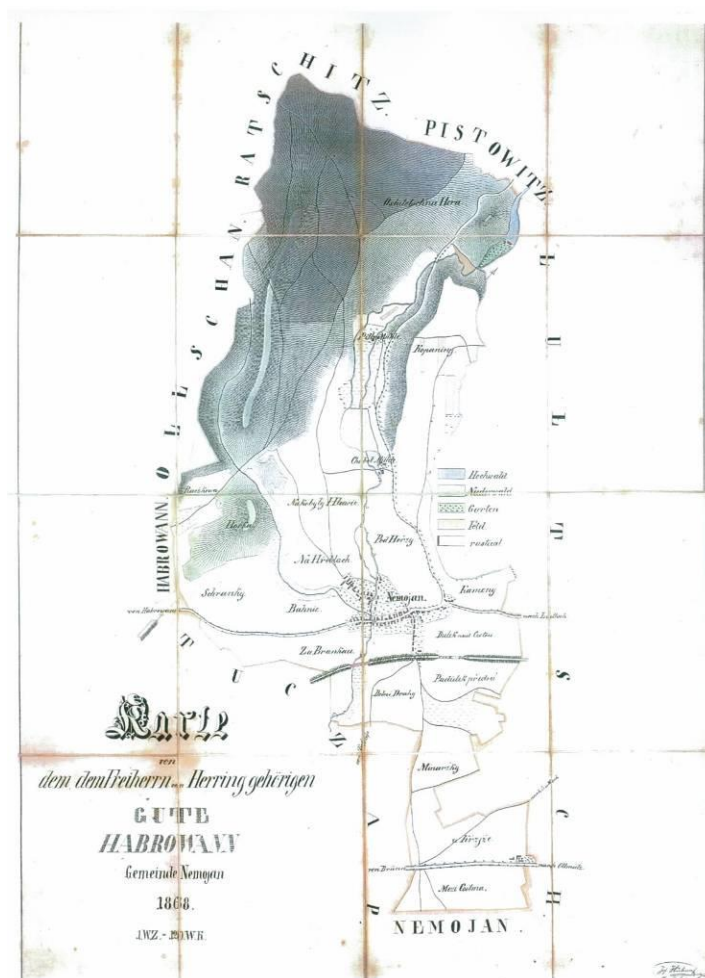
Text: Mgr. Anna Ryšavá

Zpracování obrazové přílohy: Andrea Němcová

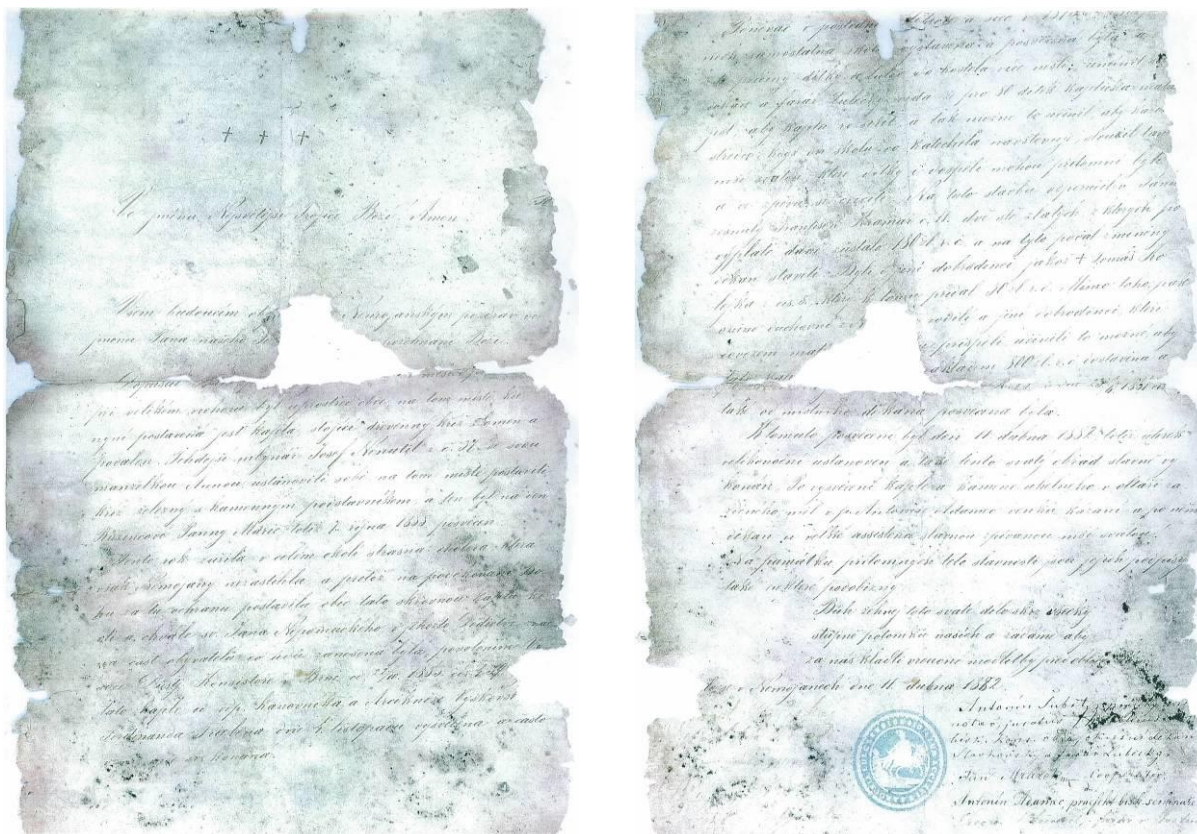
Fotografie: fotoarchiv Muzea Vyškovska, S. Kramář, A. Němcová

Kaple sv. Jana Nepomuckého

Mapa Nemojan z roku 1868

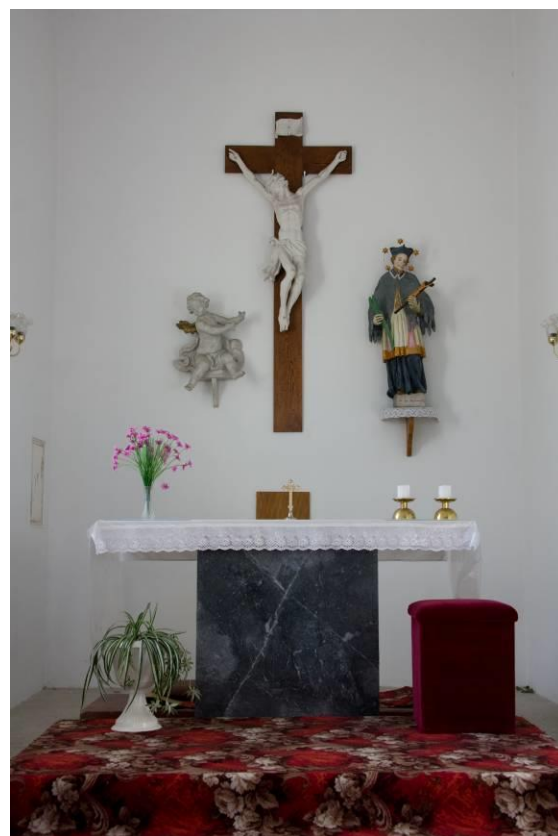
Listina z roku 1882 nalezená v kapli při opravě oltáře na jaře roku 1991

Medailonky uložené v roce 1882 a nalezené v kapli při opravě oltáře na jaře roku 1991

Medailonky

Oltář v kapli – vlevo fotografie z roku 1938, vpravo 2013

Pamětní obrázek z roku 1938

Květnová dopolední mše

Interiér kaple

Mše 10. 9. 2011 – zahájení oslavy 870 let od první písemné zmínky o Nemojanech

Kříž z r. 1855 před kaplí – vlevo před opravou, vpravo po opravě

Kříž před čp. 60 z r. 1864; na konci 2. světové války byl poškozen, opraven a v září 1945 znovu posvěcen. Kříži se říkalo „rozlučkový“: v dobách, kdy pohřební průvody s rakví vycházely z domu zesnulého, se zde účastníci zastavili a pomodlili – zesnulý se tak loučil s obcí. Po protažení nové cesty od hlavní silnice směrem na kopec Martin se stará cesta přestala používat a toto rozloučení se konalo před čp. 160, na jehož sloupek u branky byl umístěn obraz Krista (viz následující obrázek).

Obraz Krista před čp. 160

Kříž z r. 1872 při silnici do Tučap

Kříž z r. 1887 při silnici do Habrovan – vlevo před opravou, vpravo po opravě